

Nr 249.

Av herr **Holmström** i Gävle, om övertagande för statens räkning av vissa utav landsfiskalen Axel Fredricsson för hans dåvarande tjänsteboställe tecknade andelar i ortens elektriska distributionsförening.

Företvarande länsmanen i Norunda härad av Uppsala län, Axel Fredricsson, hade som tjänsteboställe $\frac{1}{2}$ mantal Järsta nr 4 i Tensta socken. År 1918 drogs detta in såsom sådant, varefter Fredricsson arrenderade bostället.

För att få elektrisk energi för detta måste Fredricsson för boställets räkning teckna 22 andelar i den då under bildning varande Lena elektriska distributionsförening för 83 kr. pr andel med tillsammans 1,826 kronor.

Efter sin avflyttning från bostället har Fredricsson, numera landsfiskal i Ljusdal, anhållit att kronan måtte övertaga dessa andelar. Domänstyrelsen fann sig på grund av vissa formella skäl icke kunna bifalla detta. Fredricsson begärde då i laga ordning skiljeedom. Skiljenämnden har i sin dom förklarar sig anse för rätt och billigt att Fredricsson gottgjordes hela kostnaden för de av honom tecknade andelarna. Ärendet har därefter förevarit i såväl häradsrätten som hovrätten, vilka båda tillerkänt Fredricsson samma rätt. Högsta domstolen har däremot förklarar, att Kungl. Maj:t och kronan icke kan anses skyldig gottgöra Fredricsson.

Högsta domstolen har givetvis byggt sitt utslag på rent juridisk och formell grund.

Praktiska skäl och hänsyn till billighet torde emellertid tala för, att staten övertager dessa andelar. Fredricsson har också handlat i god tro att staten så skulle göra.

Det var under kristidens säregna förhållanden, då — som vi alla erinra oss — bristen på lyse och kraft var sådan, att varje möjlighet att få elektrisk energi *måste* utnyttjas, som Fredricsson genom ovannämnda åtgärd ville tillförsäkra bostället tillgång till elektrisk kraft. Det ansågs också som både säkrast och billigast att genast vid starten ingå som delägare i distributionsföreningen.

Staten äger alltjämt bostället, för vilket dessa andelar utgöra en tillgång, som staten vid ev. försäljning av bostället kan tillgodogöra sig. Någon möjlighet att för bostället få elektrisk ström annat än genom innehav av andelar i distributionsföreningen finnes ej.

Avskrift av Högsta domstolens utslag, vari närmare redogöres för ärendet, bifogas.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att staten skall övertaga de av landsfiskalen i Ljusdal, Axel Fredricsson, för bostället $\frac{1}{2}$ mantal Järsta nr 4 i Tensta socken, Uppsala län, tecknade 22 andelar i Lena elektriska distributionsförening för 83 kr. pr andel med 1,826 kronor.

Stockholm den 21 januari 1927.

Nils Holmström.

Avskrift av avskrift.

Kungl. Maj: ts

dom i det till Kungl. Maj: ts överseende från Dess och Rikets Svea hovrätt genom ordentligt sökande komna mål mellan Kungl. Maj: t och kronan, sökande, samt landsfiskalen Axel Fredricsson i Ljusdal, svarande.

Handlingarna i målet visa följande:

Kungl. Maj: t och kronan har efter stämning å Fredricsson vid Uppsala läns norra häradsrätt anført: Fredricsson hade under tiden från den 14 mars 1918 till den 14 mars 1920 på arrende innehaft förra länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Järsta nr 4 i Tensta socken. Enligt nådigt brev den 4 oktober 1918 hade Kungl. Maj: t medgivit, bland annat, att, därest Fredricsson för omförmälda egendoms förseende med elektrisk kraft och belysning inginge i Lena elektriska distributionsförening och den elektriska anläggningen beträffande egendomen skedde efter plan, som av domänstyrelsen godkändes, de till anläggningen hörande, fast förlagda ledningar och anslutningskontakter skulle, där så av Fredricsson påfordrades, vid dennes frånträdande av arrendet i då befintligt skick av kronan inlösas jämlikt de i 2 kapitlet 18 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom stadgade grunder. Sedan Fredricsson efter sitt frånträdande av arrendet hos styrelsen anhållit, att styrelsen måtte mot viss angiven ersättning övertaga för omförmälda egendom utförd elektrisk anläggning, men styrelsen enligt beslut den 3 februari 1922 funnit ansökningen icke till någon dess vidare åtgärd föranleda, hade Fredricsson hos styrelsen påkallat ärendets hänskjutande till skiljedom enligt 2 kapitlet 8 § i förenämnda lag och därvid lämnat underrättelse om sitt val av skiljeman. Efter det styrelsen i anledning därav genom beslut den 12 maj 1922 för sin del valt skiljeman samt de sålunda valde skiljemännen tillkallat den tredje, hade skiljenämnden i dom den 14 juni 1922 förklarar sig anse för rätt och billigt, att Fredricsson gottgjordes hela kostnaden för av honom tecknade 22 andelar i ovannämnda distributionsförening efter 83 kronor för varje andel med 1,826 kronor samt förty berättigat Fredricsson att av styrelsen uppbära vad av berörda belopp Fredricsson med kvitto kunde visa sig hava till föreningen inbetalt. Som emellertid ifrågasvarande anläggning icke skett efter plan, som av styrelsen godkänts, vore Kungl. Maj: t och kronan enligt förberörda kungl. brev icke skyldig att inlösa

de till anläggningen hörande, fast förlagda ledningar och anslutningskontakter. Ej heller vore Kungl. Maj: t och kronan pliktig att inlösa de av Fredricsson för ovannämnda egendom tecknade andelarna i distributionsföreningen. Då följaktligen skiljenämndens beslut icke vore lagligen grundat, yrkade Kungl. Maj: t och kronan, att samma beslut måtte undanröjas.

Fredricsson har efter stämning å Kungl. Maj: t och kronan vid häradsrätten jämväl anfört klander mot ifrågavarande skiljedom samt därvid anfört: Som enligt omförmälda kungl. brev de till förberörda anläggning hörande, fast förlagda ledningar och anslutningskontakter skolat av Kungl. Maj: t och kronan inlösas vid Fredricssons frånträdande av arrendet eller den 14 mars 1920, hade skiljenämnden bort ålägga Kungl. Maj: t och kronan att genast till Fredricsson utgiva värdet av anläggningen berörda den 14 mars 1920 jämte 6 procent ränta därå från förfallodagen, tills betalning komme att ske. Därigenom hade Fredricsson kunnat omedelbart lösa sig från sina förpliktelser mot förenämnda förening. Emellertid hade Fredricsson utöver det av skiljenämnden utdömda beloppet, 1,826 kronor, för anläggningen fått vidkännas kostnader för huggning och framforsling av 8 stolpar och 5 strävor med 75 kronor; och vore Kungl. Maj: t och kronan ersättningsskyldig jämväl med berörda belopp, enär nämnda utgift inginge i anläggningens värde. På grund av vad sålunda anförts yrkade Fredricsson att Kungl. Maj: t och kronan måtte förpliktas att till Fredricsson utgiva värdet av den elektriska anläggningen ifråga, beräknat efter dels 83 kronor för andel av 22 för ovannämnda kronoegendom tecknade andelar i omförmälda förening och dels 75 kronor för förberörda särskilda kostnad, så ock att gälda ränta å hela beloppet efter sex procent från förfallodagen den 14 mars 1920.

Efter det häradsrätten företagit de av Kungl. Maj: t och kronan och Fredricsson sålunda instämnda målet till gemensam handläggning, har häradsrätten, varest parterna å ömse sidor fordrat ersättning för rättegångskostnaderna, genom utslag den 1 maj 1923 utlåtitt sig: Enär styrelsen genom sitt beslut den 12 »april» 1922 måste anses hava förklarat kronan villig jämlikt 2 kapitlet 18 § nya jordbalken att övertaga de till ifrågavarande boställe hörande, fast förlagda ledningar och anslutningskontakter, oavsett att plan för dem icke blivit av styrelsen uttryckligen godkänd, samt till anläggningen måste räknas jämväl de i målet ifrågakomna 8 stolpar och 5 strävor, vilkas uppsättande ostridigt dragit en kostnad av 75 kronor, ty och som kronan genom att såsom villkor för inlösen av anläggningen fordra, att Fredricsson för bostället inginge såsom medlem i Lena elektriska distributionsförening, blivit pliktig gottgöra Fredricsson värdet av de utav Fredricsson tecknade och ostridigt inbetalade andelarna, enligt i målet vunnen utredning utgörande 1,826 kronor, prövade häradsrätten, som i anledning av båda parternas talan undanröjde ifrågavarande skiljedom, lagligt att, med bifall till Fredricssons talan i huvudsaken, förplikta Kungl. Maj: t och kronan att genast emot kvitto till Fredricsson utgiva ettusen niohundraen kronor jämte sex procent ränta därå från den 14 mars 1920, tills dess betalning komme att ske. Parterna skulle vidkännas en var sina å målet havda kostnader.

Hovrätten, där båda parterna efter vad fullföljt talan, har i dom den 30 januari 1925 yttrat: Hovrätten funne ej skäl att i anledning av Kungl. Maj: ts och kronans fullföljda talan göra ändring i häradsrättens utslag. Vidkommande Fredricssons ändringssökande, så enär Kungl. Maj: t och kronan saken tappat och sådana omständigheter icke förekommit, att Kungl. Maj: t och kronan det oaktat borde undgå att ersätta Fredricsson hans rättegångskostnader vid häradsrätten, bleve, med ändring av häradsrättens utslag i denna del, Kungl. Maj: t

och kronan ålagt att till Fredricsson i sådant hänseende utgiva fordrade och skäligen ansedda etthundranittio kronor 50 öre. Det ålåg Kungl. Maj:t och kronan att gottgöra Fredricsson hans utgifter å målet i hovrätten med sjuttiofem kronor.

I hovrättens dom har Kungl. Maj:t och kronan sökt ändring, som Fredricsson i underdånighet bestritt.

Kungl. Maj:ts dom är med dess högsta domstol besluten; given Stockholms slott den 18 mars 1926.

Kungl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas handlingarna i detta mål; och enär Kungl. Maj:t och kronan icke genom kungl. brevet den 4 oktober 1918 förbundit sig att från Fredricsson inlösa av honom tecknade andelar i Lena elektriska distributionsförening eller att ersätta Fredricsson hans kostnader för huggning och framforsling av i målet omförmälda stolpar och strävor,

samt i målet icke förekommit sådana omständigheter, att Kungl. Maj:t och kronan det oaktat kan anses skyldig gottgöra Fredricsson för berörda andelar och kostnader,

varder, med upphävande av hovrättens dom beträffande huvudsaken, Kungl. Maj:t och kronan befriad från betalningsskyldighet i denna del.

I fråga om rättegångskostnaderna varder, med upphävande av hovrättens dom jämväl därutinnan, Fredricsson förpliktad att gottgöra Kungl. Maj:t och kronan för kostnaderna å målet vid häradsrätten med etthundranittion kronor. Det vederbörande hava att ställa sig till underdånig efterrättelse.

Under Kungl. Maj:ts sekret

/R. Petré.

Att förestående avskrift är lika lydande med härstädes förvarade konceptdom, betygar Stockholm och Kungl. Maj:ts nedre justitierevision den 18 mars 1926.

Ex officio

Hugo Ocklind.